

P. Aleš Vincenc Pařízek 1748 - 1822

„Znameníť pedagog, buditel národa českého, slavný a zasloužilý spisovatel“

Narozen na Starém Městě pražském před dvěma sty a šedesáti lety dne 10. 11. 1748, pocházel z rodiny krejčovského mistra a pražského měšťana Jiřího Václava Pařízka. Matkou byla Mariana, rozená Fischerová. Jejich synek byl už v dětství choralistou - „zpěvákem“ v dominikánském klášteře. Gymnázium vystudoval u jezuitů, pak přestoupil k dominikánům. Řeholní sliby Vincenc Josef Jan Pařízek složil po ukončení noviciátu dne 27. 8. 1765. Přijal jméno Alexius, kterým podepisoval své německy psané práce a podobu Aleš používal pro psaní v jazyce českém. K jeho vysvěcení na kněze došlo v roce 1772.

Během svého činnorodého života prošel P. Pařízek několika místy, která jmenujme hned po úvodu. V roce 1775 ho přijal klášter v Jablonném v Podještědí. Tam působil jako katecheta, bibliotékař a kazatel. Ještě téhož roku přišel do Prahy, kde byl kazatelem u sv. Jiljí a katechetou při betlémské farní škole, absolvoval učitelský kurs a v roce 1780 se stal učitelem na tzv. hlavní malostranské škole. V Klatovech byl od r. 1783 ředitelem hlavní školy a nakonec to byla opět Praha. Tady byl od roku 1790 ředitelem hlavní vzorné malostranské školy, a to plných dvaatřicet roků. Jeho zdejší působení ukončila až poměrně krátká nemoc, po které zemřel ve věku 74 let. Stalo se to 15. dubna 1822. Téhož roku Jan N. Štěpánek napsal v Krameriově Čechoslavu, že v pohřebním průvodu z Malé Strany na zádušní mši ke kostelu sv. Jiljí bylo na patnáct tisíc hlav, od těch nejdůstojnějších osob až po nejmenší žáčky. O pohřbu samém přešle doslova: „V rouchu dominikánském do rakve položen a v Zlatníkách, na panství řeholníkům dominikánským patřícím, pochován jest. Dnes starý hřbitov ve Zlatníkách, který býval kolem kostela, je zrušen a jen malá kamenná deska s českým nápisem v tavném kostele hlásá, že tu byl pochován Aleš Pařízek.“ Následují výňatky z rozsáhlejšího textu, jehož autorem je František Košák.

Pařízek žil mezi starší a mladší buditelskou generací národa českého. Doba starší končí přibližně rokem 1812. Byl svědkem a spolupracovníkem na reformách školství za Marie Terezie, ale i svědkem, jak se tyto reformy za nástupců císařovny převracely, omezovaly a rušily. První prací nejstarších buditelů byla snaha, aby znalost domácích dějin pronikala do nejširších vrstev národa. Spisují knihy populární o dějinách českých, o jednotlivých zemích. Jsou určeny studující mládeži i prostému měšťanu. Ve své době pak na prvním místě stojí A. Pařízek. Jeho knížka napsaná německy v roce 1781 „Pokus o dějiny Čech pro občana“ měla o rok později druhé rozšířené vydání. Následujícího roku vydává A. P. „Pokus o stručné dějiny světové pro děti zároveň se zeměpisem“ a r. 1785 vyšly jeho „Stručné dějiny přírodní“.

Ale již záhy počíná Pařízek psát česky. Tehdejší oblíbený spis J. B. Seilera přepracoval a r. 1780 jej vydal česky pod titulem „Rozmlouvání mezi otcem a dítětem o věcech náboženství se týkajících“. Z dalších titulů jmenujme „Historie věci přirozených pro mládež“ (1784), Weyklad na nedělní evangelia“ (1788) a v Klatovech napsal „Modlitby pro dívky“ (1789). K překladu Wilauma „Praktická kniha ruční pro učitele“ připojil spisek „Obraz dokonalého učitele“. V Praze tuto svou činnost dále rozšiřuje a vydává českou brožuru „O svobodě rovnosti městské, jaká je a co z ní pochází?“ (1793), dále „O pravém způsobu cvičení mládeže na školách českých“ (1797), pro mládež „Pravidla zdraví, moudrosti a bohabojnosti“ a nakonec ještě za jeho života 4x vydaná „Pravidla české dobropísemnosti“ byla otiskována i dále ještě po jeho smrti.

Vynikající pedagog Pařízek také napsal v Hlasateli českém „Krátké pojednání pro rodiče a vychovatele o pravém vychování dítěte“. Jiným listem, do kterého tehdejší čeští spisovatelé ukládali své práce, byla týdenní příloha k Vídeňským novinám zvaná „Prvotiny pěkných umění“. Přes sedmdesát spisovatelů bylo tu pracovníky, nejstarším byl Aleš Pařízek a nejmladším František Palacký. Pařízek tam psal články prostomluvou, mravné básně v řeči nevázané, bajky původní i přeložené. V roce 1813 to byl od Pařízka článek „O povaze národa českého některé připomenutí z historie české“ a v roce 1816 pak ještě pojednání „O přirozené povaze země české“.

Hlavní činnost Pařízkova spočívala však na poli pedagogickém, kde si získal zásluh velkých. Byl to muž osvícený a všestranně vzdělaný, znal se nejen ve věcech církevních a vychovatelských, ale i v jazycích klasických i novějších, v hudbě, malbě, rytí, plastice a v mnohém jiném. Pro lid vydal mnoho modlitebních a rozjímavých knih, z nichž několik dočkalo se i pětadvaceti vydání. Pařízek vykreslil a vyryl mnoho obrázků českých hradů, klášterů a různé vignety ke svým spisům (viz obrázky ke knížce „Katolická modlitební kniha, sepsaná Čechem“) Vydal též mapu Čech pro školy, maloval v oleji, dělal sádrové otisky mincí a medailí a to vše odkázal ve své závěti museu Král. Českého. Pařízek byl žákem skladatele Segerta a sám složil několik offertorií, litanie, dvě Salve Regina, rekviem, symphonie a kantáty. Pro činnost vychovatelskou dostalo se mu jak od úřadů duchovních, tak i světských čestných vyznamenání a hodností. Byl biskupským notářem diecese budějovické, čestným kanovníkem litoměřickým, doktorem theologie (studia v Brně a Praze, doktorát získal r. 1802) a děkanem theologické fakulty a čestným radou konsistoře litoměřické. Měl právo pontifikalií a od císaře Ferdinanda I. dostal zlatý kříž s řetězem.

Naším bezesporu velmi pozorným čtenářům není zapotřebí připomínat obvyklými frázemi, proč bychom neměli zapomínat na ty, kteří se nedostali do čítanek. Dokonce sama časovost - výročí narození P. Pařízka - byla pro výběr téměř náhodná. Dnešním drobným příspěvkem chci nejspíš přinést trochu svého okouzlení dobou, ke které inklinuji zvláště v dnešních horečnatých dobách. Svá čtení končívám obdivem, jak plným a bohatým životem žili lidé v minulých staletích, aniž by museli neustále někam spěchat. Mezi takové výrazné osobnosti nesporně patří i P. Aleš Vincenc Pařízek.

Bohumila Trnková

Literatura

- Štěpánek, Jan N., Zemřel důstojný pán P. Aleš Pařízek.. Čechoslav roč. 1822, nakladatel Václav Kramerius

- Košák, František: Aleš Pařízek.. K 100. výr. památky jeho úmrtí. Kalendář sv. Vojtěcha 1923

- Československý hudební slovník, sv. 2, M-Ž, SHV, Praha 1956

- Lexikon české literatury /II P-Ř, nakl. ACADEMIA, Praha 2000